

Aleksander hr. Fredro

ZEMSTA

reżyseria: Andrzej Rozhin

TEATR

im. J. OSTERWY w CORZOWIE WIELKI

Sezon 2008/2009

DIREKTOR NACZELNY I ARTYSTYCZNY
JAN TOMASZEWICZ

ALEKSANDER FREDRO, HRABIA (1793-1876)

Najwybitniejszy polski komediopisarz, poeta i pamiętnikarz. Urodził się i spędził dzieciństwo na galicyjskiej prowincji niedaleko Lwowa. Nigdy nie uczęszczał do żadnych szkół, kształcił się wyłącznie w domu. Jako 16-latek zaciągnął się do armii Księstwa Warszawskiego. W 1812 roku brał udział w kampanii moskiewskiej (otrzymał Złoty Krzyż *Virtuti Militari*). W 1814 roku został odznaczony Krzyżem Legii Honorowej. Po abdykacji Napoleona podał się do dymisji i w 1815 r. powrócił do Galicji. Wstąpił do lubelskiej loży wolnomularskiej. Z Galicją i zaborem austriackim związane było całe jego dalsze, długie życie: prywatne i publiczne (szczęśliwe małżeństwo wieńczące dziesięcioletnie starania o rozwód ukochanej z jej pierwszym mężem, działalność poselska w Sejmie Stanowym). W latach 1850-1855 przebywał w Paryżu, gdzie poznał Mickiewicza. W 1861 roku został wybrany do pierwszego Sejmu Krajowego. Honorowy obywatel Lwowa, członek Akademii Umiejętności w Krakowie. Ostatnie lata życia, naznaczone chorobami, spędził z dala od świata w ścisłym gronie rodzinnym.

Twórczość Fredry, o wyraźnie realistycznym charakterze, rozwijała się niezależnie od współczesnych mu prądów literackich. Obok obserwacji życia duże znaczenie miało dla jej kształtu obcowanie autora z paryskimi teatrami podczas obu pobytów we Francji, a także ze sceną lwowską. W utworach Fredry (nie romantyka, ale komediopisarza okresu romantyzmu, z jego zainteresowaniem głębią indywidualności) zanika jednoznaczność ludzkich charakterów, człowiek i świat są bardziej skomplikowane niż w tradycji klasycystyczno-oświeceniowej czy plebejskiej.

W twórczości Fredry wyróżnia się dwa okresy. W pierwszym, trwającym do roku 1835, powstały najlepsze komedie: *Pan Jowialski* (1832); *Słuby panieńskie* (1832); *Zemsta* (1833). W drugim okresie twórczości Fredro skupia się na ukazywaniu mieszczan w zmieniającym się społeczeństwie, gdzie wartością nadrzędną jest pieniądź.

Fredro był oskarżony przez część współczesnej mu krytyki o brak patriotyzmu i postawy obywatelskiej. Rozgoryczenie sprawiło, że poeta zamilkł około 1835 roku i wznowił twórczość komediową (już tylko do szuflady) dopiero po piętnastu latach. Wśród szerokiej publiczności jego sztuki zawsze cieszyły się ogromnym powodzeniem, aż po dzień dzisiejszy.

Treść *Zemsty* ma swe źródło w autentycznym konflikcie. Gdy Fredro ożenił się z Zofią Skarbkową, otrzymał w posagu m.in. połowę starego zamku w Odrzykoniu. Druga należała do innej rodziny. Przeglądając papiery otrzymanego majątku znalazł akta procesowe właścicieli zamku z XVII wieku. Byli nimi Piotr Firlej i Jan Skotnicki; Firlej zajmował zamek dolny, zaś słynny z pieniactwa Skotnicki – górny. Piotr Firlej dokuczał Janowi Skotnickiemu, za co on skierował rynnę na jego zabudowania. Wtedy Firlej napadł na jego robotników naprawiających mury górnego zamku i zniszczył przy okazji rynnę. Skotnicki pozwał go i wygrał sprawę, ale kres ich długoletnim zatargom położył dopiero ślub zawarty w 1838 roku przez wojewodźca Mikołaja Firleja z kasztelaną Zofią Skotnicką.

Premiera napisanej w 1833 roku *Zemsty* odbyła się rok później we Lwowie. W pierwszej wersji rękopisu Fredro umieścił akcję w czasie sobie współczesnym, a głównymi bohaterami byli Baron, Kielbik, Rublowa, Papkiewicz. Dopiero w kolejnej wersji rękopisu pojawiły się ostateczne nazwiska postaci, a akcję przesunięto o kilkadziesiąt lat wstecz. Pierwsze wydanie książkowe (w zbiorze dzieł Fredry) miało miejsce w 1838 roku we Lwowie. Oba rękopisy powieści przechowywane są w Ossolineum we Wrocławiu.

Słowo "zemsta" było używane za czasów Fredry w kontekście "zemsta na wrogu", dlatego carska cenzura nakazała po warszawskiej premierze w sierpniu 1845 r. rozszerzyć tytuł na *Zemsta na mur graniczny*.

„Uważam Fredrę za jednego z największych artystów świata, zjawienie się jego w dziejach naszego teatru, zwłaszcza w danej epoce, wydaje mi się jakimś cudem. Toteż, odkąd się bliżej zajmuję teatrem, dręczyła mnie myśl, dlaczego wbrew wszystkim entuzjazmom i nawet moralizowaniu krytyki dzisiejsza nasza publiczność pozostaje wobec Fredry tak oporna? Czemu ten rozkoszny autor, który nie powinien schodzić ze sceny, jest postrachem dyrektorów teatru, a zwłaszcza ich kasjerów? I zacząłem przypuszczać, że to nic innego, tylko że to zbyt młoda i nadwrażliwa jeszcze demokracja naszego społeczeństwa reaguje tak niechętnie na szlachetczynię Fredry; że to ta przeszłość, odbijająca się w jego utworach, jest może zaporą, odgradzącą go od tych, którzy jeszcze nie dojrżeli do rozkoszowania się samym artystem.

A może i jeszcze coś? Może właśnie tej przeszłości jeszcze za dużo w naszym obecnym życiu? Może za dużo się tłucze w Polsce jeszcze ducha szlachetczyni, tym tylko różnej od owej fredrowskiej, że straciła do szczętu wdzięk, humor i gest? Może i to jest ową przeszkodą? I może dopiero kiedy ów czerep rubaszny stanie się naprawdę muzealnym zabytkiem, wówczas, wyzwolona ze skorupy swego materiału, przemówi do wszystkich Polaków **d u s z a a n i e l s k a** artysty Fredry.”

Tadeusz Żeleński (Boy), *Obrachunki fredrowskie*

„Cześnik Raptusiewicz i Rejent Milczek, dwaj sąsiedzi, należą do rzędu powiatowych wielkości. (...) Fredro używa przemyślanych zabiegów, ażeby pieniactwo i samowola jego bohaterów nie przekroczyły granic, po których przejściu przestaną być zabawne. Bodaj dwa z tych zabiegów należy wskazać. Jeden to Papkin. Ów zubożały dworak, na skutek szczególnego automatyzmu psychicznego, jaki nim niezmiennie rządzi, na przemian odważny i tchórzliwy, jest kreacją w istocie chaplinowską. (...) Wszędzie obecność i działanie Papkina ostrzega widza, by nie obawiał się żadnych groźnych perypetii. Drugi zabieg: optymistyczna, pełna humoru poprawka do natury ludzkiej. Fredro ukazuje ludzi, których postęпки są tak zgodne z normami środowiska, że stają się oni daltonistami, niezdolnymi do jakiegokolwiek autooceny. Sylwetki tych ludzi łagodzi wszakże rysami, w których objawia się prosta, ludzka a nawet sympatyczna częśćka ich natury. (...)

Taką jest optymistyczna poprawka Fredry do natury ludzkiej, (...) [która] prowadzi do najtrudniejszej odmiany poezji: poezji codzienności, poezji rzeczywistości. Od pierwszego do ostatniego aktu *Zemsta* jest nią przeniknięta.”

Kazimierz Wyka, *Aleksander Fredro*

ALEKSANDER hr. FREDRO

ZEMSTA

Reżyseria: ANDRZEJ ROZHIN

Scenografia: PAVEL HUBIČKA

Muzyka: MAREK ZALEWSKI, PAWEŁ CZYRKA

Asystent reżysera: IWONA KUSIAK

Produkcja muzyczna i realizacja nagrań:
STUDIO GIGA DRUM (www.gigadrum.com)

Inspicjent-sufler: IWONA HAUBA

Premiera: 27 marca 2009 r.

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

ARTUR NELKOWSKI
Cześnik Raptusiewicz

PRZEMYSŁAW KAPSA
Papkin

CEZARY ŻOŁYŃSKI
Rejent Milczek

MARZENA WIECZOREK
Podstolina

ADRIANNA GÓRALSKA
Klara

KAROLINA
MIŁKOWSKA-PROROK
Klara

WŁODZIMIERZ CHOMIAK
Wacław/Mularz 3

JAN MIERZYŃSKI
Wacław/Mularz 3

KRZYSZTOF TUCHALSKI
Dyndalski

PAWEŁ CABAN
Perelka, Mularz 1

PAWEŁ KWIATKOWSKI
(Studio Teatralne dla Dzieci i Młodzieży)
jako Mularz 2

Stużący Cześnika:

IWONA HAUBA,
ADRIANNA GÓRALSKA/
KAROLINA MIŁKOWSKA-PROROK,
ARTUR CHOMIUK,
ARTUR MAZURKIEWICZ

ANDRZEJ ROZHIN – reżyser

Reżyser, aktor, scenarzysta, inscenizator; dyrektor teatrów i festiwali teatralnych; członek rzeczywisty ZASP. W 1961 r. w Lublinie rozpoczął pracę zawodową jako aktor Państwowego Teatru Lalki i Aktora im. Andersena w Lublinie. Tam też założył Akademicki Teatr GONG-2, jeden z najciekawszych teatrów studenckich przełomu lat 60. i 70. Zrealizował tam 33 przedstawienia, w większości nagradzane na licznych przeglądach i festiwalach. W latach 1974-1977 dyrektor naczelny Państwowego Teatru im. Juliusza Osterwy w Gorzowie Wlkp.; potem dyrektor teatrów w Olsztynie, Szczecinie, Koszalinie i Lublinie. Od 1993 roku współpracuje z różnymi teatrami w kraju i zagranicą. Za jego dyrekcji w Teatrze im. J. Osterwy debiutowali m.in.: Agnieszka Holland, Bohdan Cybulski, Edward Lutczyn. Ogółem Andrzej Rozhin ma w swoim dorobku reżyserskim ponad 170 realizacji, w tym wiele przedstawień prapremiery takich autorów jak: Stanisław Lem, Stanisław Grochowiak, Tadeusz Różewicz, Stanisław Tym, Marian Hemar, Ernest Bryll, Frank Wedekind, Peter Shaffer, Willy Russell, Aleksander Wampilow, Aleksander Gelman, Curzio Malaparte, Coline Serreau, Kazimierz Orłoś, Laurence Boswell. W 2006 roku, z okazji 60-lecia Teatru im. J. Osterwy w Gorzowie Wlkp. i 45-lecia

swojej pracy artystycznej, A. Rozhin przygotował *Wyzwolenie* St. Wyspiańskiego. Laureat wielu nagród, m.in.: dyplomu honorowego za osiągnięcia w upowszechnianiu kultury (przyznany przez Ministra Kultury Izabelę Cywińską); nagrody Ministra Kultury Węgier za spektakl *Fehér házaspár* Tadeusza Różewicza w Teatrze Dramatycznym w Egerze; nagrody za reżyserię spektaklu *Każdy* na VIII Łódzkich Spotkaniach Teatralnych, II nagrody na Festiwalu Polskiej Klasyki w Opolu za spektakl *Krakowiaczy i Górale* zrealizowany w Teatrze im. W. Horzycy w Toruniu w 1994. Uehonorowany m.in.: odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” przyznawaną przez Ministra Kultury; Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Srebrnym Medalem Zasłużony Kulturze „Gloria Artis”. Ostatnio wyreżyserował spektakl *Berek, czyli upiór w moherze* na podstawie książki Tomasza Szczygielskiego w Teatrze Kwadrat w Warszawie. Redaktor wydawnictwa jubileuszowego *Artyści Scen Polskich w ZASP 1918-2008*. Oprócz sztuk teatralnych, musicali i oper, A. Rozhin wyreżyserował wiele koncertów galowych, widowisk plenerowych, przedstawień kabaretowych, recitali, słuchowisk radiowych, teatrów telewizyj.

PAVEL HUBIČKA – scenograf

Urodzony w 1966 r. czeski scenograf, architekt i ilustrator książek. Ukończył Wydział Scenografii na Akademii Teatralnej w Pradze. Zaprojektował scenografię do ponad 80 spektakli dramatycznych, 1alkowych i muzycznych oraz oper. Pracował w teatrach w Czechach, Polsce, Rosji, Estonii, Szwecji oraz na Węgrzech. W Polsce współpracował z takimi reżyserami jak Petr Nosálek, Zbigniew Lisowski, Andrzej Rozhin, Paweł Aigner. Jest autorem scenografii do m.in. takich realizacji jak: *Gracze* M. Gogola w Nukutheater w Tallinie, *Panna Julia* A. Strindberga w Dramatiska Institutet w Sztokholmie, *Ubu Król* A. Jarry'ego w Teatrze Baj Pomorski w Toruniu, *Odyseusz* J. Dvořáka w Ciróka Bábszínház w Kecskemét na Węgrzech, *Sen nocy letniej* W. Szekspira w Moraw-

skim Teatrze w Olomuńcu, *Dekameron* G. Boccaccio w Teatrze Jeleniogórskim, *Amelka, Bóbr i Król na dachu* T. Dorsta w Białostockim Teatrze Lalek, *Gracze* M. Gogola w Teater Demmeni w Petersburgu, *Mądra* C. Orffa w Operze na Zamku w Szczecinie. Jako architekt zaprojektował m.in. kompletną przebudowę budynku Teatru Baj Pomorski w Toruniu. Jest autorem ilustracji do m.in. *Baśni* Braci Grimm. Otrzymał nagrodę przyznaną przez ASSITEJ m.in. za scenografię do *Niebieskiego ptaka* M. Maeterlincka w warszawskim Teatrze Lalek Guliver i *Czarnoksiężnika z Archipelagu* U. Le Guin w Teatrze Groteska w Krakowie. Laureat I nagrody na Festiwalu Korkazakowskim w Warszawie za białostockie przedstawienie *Amelka, Bóbr i Król na dachu*.

MAREK ZALEWSKI i PAWEŁ CZYRKA – kompozytorzy

Gorzowianie. Marek Zalewski ukończył Szkołę Muzyczną II st. w Gorzowie Wlkp. oraz Uniwersytet Zielonogórski (Wydział Artystyczny w 2004 r.) i Akademię Muzyczną w Poznaniu (Wydział Instrumentalny). Stypendysta Prezydenta Miasta Gorzowa Wlkp. Kierownik muzyczny spektakli: *Nocleg w Apeninach*, *Trzy razy Piaf*, *Fame*; autor muzyki do wielu spektakli bajkowych i dramatycznych zrealizowanych w Teatrze im. J. Osterwy.

Paweł Czyrka jest obecnie studentem Wydziału Jazu i Muzyki Rozrywkowej Akademii Muzycznej im.

K. Szymanowskiego w Katowicach. Zajmuje się nie tylko komponowaniem, ale również produkcją muzyczną (m.in. przygotował nagrania gorzowskich aktorów na płycie wydanej przez Teatr im. J. Osterwy pt. *Zbigniew Herbert w Gorzowie*). Gra na gitarze basowej w musicalu *Fame*.

Członkowie zespołu „Giga Drum”, z którym w 2004 r. wygrali III edycję „Drogi do Gwiazd” w TVN. W 2007 r. ich zespół wystąpił na „Debiutach” w Opolu. Wspólnie skomponowali muzykę m.in. do spektakli: *Dziwaczek*, *Trzy siostry*, *dwie książki*, *miłość jedyna*, *Koziołek Matolek*, *Babcia*.

Przyjaciele Teatru im. J. Osterwy

Państwowa Wyższa
Szkoła Zawodowa
w Gorzowie

ul. Sikorskiego 16,
tel. 95 722 69 65
Gorzów Wlkp.

Hotel i Restauracja
„U Marii”
ul. Walczaka 16a,
tel. (095) 736 66 56

DRUKARNIA
GOFIN

Gorzów, ul. Walczaka 25
Infolinia 0804 204 204
www.toitoi.pl

66-450 Bogdaniec ul. Mickiewicza 25
Elżbieta i Tadeusz Kostyra
tel./fax: 095 751 00 16
kom. 0501 130 917
e-mail: t_kostyra@wp.pl

„MAREX”
Gorzów, ul. Koniawska 2
tel. 095 728 22 20

im. J. OSTERWY w GORZOWIE WLKP.

Sezon 2008/2009
DYREKTOR NACZELNY I ARTYSTYCZNY
JAN TOMASZEWICZ

Dyrektor naczelny i artystyczny: **Jan Tomaszewicz**, Kierownik literacki: **Iwona Kusiak**, Główna księgowa: **Anna Jankowska**, Księgowość: **Anna Chęcińska**, **Anna Kaczałko**, Sekretariat teatru: **Bożena Frühauf**, Biuro Obsługi Widzów: **Lidia Tyborska** (kierownik), **Grażyna Komorowska**, **Natalia Bielańczuk**, **Justyna Martyła**, Kierownik techniczny: **Ryszard Jarek**, Maszyniści sceny: **Artur Mazurkiewicz**, **Wojciech Mikitynowicz**, **Artur Chomiuk**, Pracownia plastyczna: **Wojciech Janczewski** (kierownik), **Janusz Janiak**, Pracownia elektryczna: **Piotr Szyszka** (kierownik), **Barbara Mazurkiewicz**, **Krzysztof Pielech**, Pracownia akustyczna: **Wojciech Bandkowski** (kierownik), **Jan Szołomicki**, Pracownia krawiecka: **Anna Żurawska** (kierownik), **Marzanna Gajda**, **Czesław Pomiołto**, Pracownia perukarsko-fryzjerska: **Alfreda Nowak** (kierownik), **Ewa Łuczak**, Pracownia stolarska: **Ireneusz Ługowski** (kierownik), **Jan Pelikan**, Rekwizytor: **Irena Jasińska**, Garderobiana: **Maria Murawska**, Kierownik magazynów: **Krystyna Zienkiewicz**, Kierowca-zaopatrzeniowiec: **Leszek Andrzejewski**, Specjalista bhp, p-poż i oc: **Krzysztof Szczepanek**, Dział gospodarczy: **Wanda Klupczyńska** (kierownik), **Robert Adamiec**, **Alina Berkowska**, **Wanda Baszkiewicz**, **Wioletta Sudol**, **Ewa Szyszka**, Bileterki: **Anna Franciszkowska**, **Jadwiga Stołowska**, Szatniarki: **Elżbieta Golicz**, **Jadwiga Drzażdżyńska-Kaletka**

W repertuarze: „FAME the musical”, „Balladyna”, „Babcia”, „Bez seksu, proszę”, „Dziady. Zbliżenia”, „Skąpiec”;
Teatr Letni – Scena Kameralna: „Żegnaj Księżę”, „Czekaj”, „Pokójówki”, „Ach, ten Marcell...”, „Trzy razy Piaf”;
dla dzieci: „Czarodziejskie Krzesiwo”, „Pinokio”, „Nowe przygody Tygrysa Pietrka”, „Koziołek Matołek”, „Ten obcy”, „Przygody Tomka Sawyera”, „Dziwaczek”, „Chtopycy z Placu Broni”

Aktorzy: Beata Chorążykiewicz, Adrianna Góralska, Bogumiła Jędrzejczyk, Teresa Lisowska-Gała, Anna Łaniewska, Edyta Milczarek, Anna Karolina Miłkowska-Prorok, Bożena Perłowska, Kamila Pietrzak, Bożena Pomykała, Joanna Rossa, Marzena Wieczorek, Michał Anioł, Paweł Caban, Włodzimierz Chomiak, Przemysław Kapsa, Krzysztof Kolba, Jan Mierzyński, Artur Netkowski, Leszek Perłowski, Krzysztof Tuchalski, Cezary Żołyński, Iwona Hauba (inspicjent-sufler)

BIURO OBSŁUGI WIDZÓW prowadzi sprzedaż i rezerwację biletów indywidualnych i zbiorowych, oferuje organizację uroczystości, akademii, koncertów, itp. Czynne od poniedziałku do piątku w godz. 8.00 – 16.00, na dwie godziny przed rozpoczęciem przedstawienia. **Telefon 095 728 99 39 i 095 728 99 40, e-mail: bow@teatr-gorzow.pl**

Wydawca: Teatr im. J. Osterwy w Gorzowie Wlkp. **Redakcja programu:** Iwona Kusiak, **Foto:** Sławomir Sajkowski, **Projekty scenografii:** Pavel Hubička, **Skład:** Paweł Marchwiński